

ارزیابی ریسک اعتباری بانکها در بورس اوراق بهادار

تالیف: سیدمهدی رضائی زاد

دانشجوی دکتری تخصصی مهندسی مالی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ارزیابی ریسک اعتباری بانکها

در بورس اوراق بهادار

تالیف:

سیدمهدی رضائی زاد

دانشجوی دکتری تخصصی مهندسی مالی

انتشارات موجک

سرشناسه: رضایی زاد، سیدمهدی، ۱۳۶۵-

عنوان و نام پدیدآور: ارزیابی ریسک اعتباری بانک‌ها در بورس اوراق بهادار / تألیف سید مهدی رضایی زاد.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۲۳ ص.

شابک: ۸-۳۷۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸-۵۳۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۱۷]-۱۲۳.

موضوع: بانک و بانکداری -- ایران -- مدیریت ریسک

موضوع: Risk management -- Banks and Banking -- Iran

موضوع: بانک و بانکداری -- ایران -- ارزشیابی

موضوع: Banks and banking -- Iran -- Evaluation

موضوع: بورس -- ایران -- ارزشیابی

موضوع: Stock exchanges -- Iran -- Evaluation

رده بندی کنگره: HG ۱۶۱۵

رده بندی دیویی: ۳۳۲/۱۰۶۸۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۰۱۰۸۴

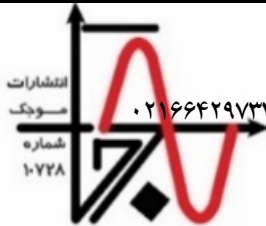
انتشارات موجک

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: ارزیابی ریسک اعتباری بانک‌ها در بورس اوراق بهادار

تألیف: سیدمهدی رضایی زاد

مشخصات ظاهری: ۱۲۳ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۵۳۰۰۰۰ ریال، شابک: ۸-۳۷۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق

چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب

بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

تقدیم به

وجود پدر گرمی و مادر عزیزم که همواره با رنجی وصف ناپذیر در تمام لحظات زندگیم به من، امید به زندگی دادند و توانایی‌شان برفت تا به توانایی رسیدم. آنانکه فروغ نگاهشان و گرمی کلامشان سرمایه جاودانی من است و همواره با ترغیب به دعای خیر خود الطاف الهی را شامل حال من نموده‌اند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	پیش‌گفتار.....
۵	فصل اول: کلیات
۵	۱-۱ تشریح موضوع کتاب
۷	۲-۱ اهمیت موضوع
۷	۳-۱ اهداف
۸	۴-۱ تعریف واژگان تخصصی.....
۹	فصل دوم: بورس اوراق بهادار
۹	۱-۲ مقدمه
۱۰	۲-۲ تاریخچه بورس
۱۱	۳-۲ سابقه ایجاد بورس در ایران
۱۱	۴-۲ بورس اوراق بهادار
۱۳	۵-۲ مزایای بورس اوراق بهادار.....
۱۳	۱-۵-۲ مزایای بورس اوراق بهادار از دیدگاه اقتصاد کلان
	۲-۵-۲ مزایای بورس اوراق بهادار از دیدگاه واحدهای اقتصادی (شرکت‌های سرمایه پذیر)
۱۴	۳-۵-۲ مزایای بورس اوراق بهادار از دیدگاه سرمایه‌گذاران.....
۱۵	۶-۲ آشنایی با ارکان بازار اوراق بهادار

- ۱۶-۲-۱ شورای عالی بورس و اوراق بهادار ۱۶
- ۱۶-۲-۲ سازمان بورس و اوراق بهادار (سبا) ۱۶
- ۱۶-۲-۳ بورس اوراق بهادار تهران ۱۷

۱۹ فصل سوم: بازارهای مالی

- ۱۹-۳ تعریف بازار مالی ۱۹
- ۲۰-۳ کارکردهای بازار مالی ۲۰
- ۲۰-۳ تعیین قیمت وجوه و سرمایه ۲۰
- ۲۱-۳ انتشار و تحلیل اطلاعات ۲۱
- ۲۱-۳ تسهیل دادوستدها ۲۱
- ۲۲-۳ توزیع خطر و مدیریت ریسک ۲۲
- ۲۲-۳ طبقه بندی بازارهای مالی ۲۲
- ۲۳-۳-۱ طبقه بندی بر اساس مرحله عرضه اوراق بهادار ۲۳
- ۲۳-۳-۲ طبقه بندی بر اساس سررسید تعهدات مالی ۲۳
- ۲۴-۳ تعریف بازار پول ۲۴
- ۲۵-۳ ابزارهای بازار پول ۲۵
- ۲۵-۳-۱ اسناد خزانه ۲۵
- ۲۵-۳-۲ پذیرش بانکی ۲۵
- ۲۶-۳-۳ اوراق تجاری ۲۶
- ۲۸-۳-۴ گواهی سپرده ۲۸
- ۲۹-۳-۱۰ نهادهای بازار پول ۲۹

۳۱ فصل چهارم: بازار سرمایه

- ۳۱-۴ تعریف بازار سرمایه ۳۱
- ۳۱-۴-۲ انواع بازار سرمایه ۳۱

- ۳۱-۲-۴ بازار اولیه.....
- ۳۲-۲-۴ بازار ثانویه.....
- ۳۲-۴ ابزارهای بازار سرمایه.....
- ۳۲-۳-۴ ابزارهای تأمین مالی دراز مدت.....
- ۳۳-۳-۴ ابزارهای ویژه مدیریت خطر.....
- ۳۳-۴ قراردادهای اختیار معامله.....
- ۳۴-۴-۴ قرارداد اختیار خرید.....
- ۳۴-۴-۴ قرارداد اختیار فروش.....
- ۳۴-۵-۴ قراردادهای آتی.....
- ۳۵-۶-۴ نهادهای بازار سرمایه.....
- ۳۵-۷-۴ فرضیه بازار کارا.....
- ۳۷-۸-۴ کارایی اطلاعاتی.....
- ۳۷-۹-۴ سطوح مختلف کارایی اطلاعاتی.....
- ۳۸-۱۰-۴ رابطه بین سطوح مختلف کارایی.....
- ۳۸-۱۱-۴ اطلاعات و کارایی.....

فصل پنجم: بانک و بانکداری..... ۴۱

- ۴۱-۱-۵ شکل‌گیری بانک.....
- ۴۳-۲-۵ تاریخچه بانکداری.....
- ۴۳-۱-۲-۵ بانکداری در دوره قدیم.....
- ۴۵-۲-۲-۵ بانکداری در قرون وسطا (از قرن پنجم تا پانزدهم میلادی).....
- ۴۵-۳-۲-۵ بانکداری در دوره جدید (از قرن پانزدهم به بعد).....
- ۴۶-۴-۲-۵ بانکداری در ایران.....
- ۴۷-۳-۵ بانکداری.....
- ۴۷-۱-۳-۵ بانکداری قبل از انقلاب اسلامی.....

- ۴۷..... بانک‌های ایرانی ۲-۳-۵
- ۴۸..... ایجاد بانک‌های خصوصی در ایران ۳-۳-۵
- ۴۹..... نظام بانکی بعد از انقلاب اسلامی ایران ۴-۳-۵
- ۴۹..... بانکداری اسلامی در ایران ۵-۳-۵
- ۴۹..... حذف بهره و برقراری کارمزد ۶-۳-۵
- ۵۰..... قوانین بانکداری ۷-۳-۵
- ۵۰..... اهداف و وظایف بانک ۴-۵

فصل ششم: ریسک و انواع ریسک ۵۳

- ۵۳..... ۱-۶ تعریف ریسک
- ۵۵..... ۲-۶ انواع ریسک
- ۵۵..... ۱-۲-۶ ریسک بازار
- ۵۶..... ۲-۲-۶ ریسک عملیاتی
- ۵۶..... ۳-۲-۶ ریسک قانونی
- ۵۶..... ۴-۲-۶ ریسک کفایت سرمایه
- ۵۶..... ۵-۲-۶ ریسک نرخ بازده
- ۵۷..... ۶-۲-۶ ریسک نقدینگی
- ۵۷..... ۷-۲-۶ ریسک پول یا نرخ ارز
- ۵۸..... ۸-۲-۶ ریسک اعتباری
- ۵۹..... ۳-۶ مدیریت ریسک
- ۵۹..... ۴-۶ مدیریت ریسک نقدینگی
- ۶۰..... ۵-۶ مدیریت ریسک بازار
- ۶۱..... ۶-۶ مدیریت ریسک عملیاتی
- ۶۳..... ۷-۶ مدیریت ریسک سرمایه
- ۶۴..... ۸-۶ مدیریت ریسک حقوقی

فصل هفتم: مدیریت ریسک اعتباری..... ۶۵

۶۵..... ۱-۷ تعریف ریسک اعتباری

۶۷..... ۲-۷ سیاست‌های مدیریت ریسک اعتباری

۷۳..... ۳-۷ افق زمانی

۷۳..... ۴-۷ اعتبارسنجی

۷۳..... ۵-۷ ضرورت امتیازدهی اعتباری مشتریان

۷۴..... ۶-۷ موسسات سنجش اعتبار

۷۵..... ۷-۷ امتیازدهی اعتباری

۷۷..... ۸-۷ موسسات رتبه بندی اعتباری

۷۸..... ۹-۷ معیارهای امتیازدهی اعتباری

۸۱..... ۱۰-۷ مدل‌های مورد استفاده در امتیازدهی

۸۱..... ۱-۱۰-۷ الگوهای امتیازدهی اعتباری پارامتریک

۸۲..... ۲-۱۰-۷ الگوهای امتیازدهی اعتباری غیرپارامتریک

فصل هشتم: تحقیقات مربوط به ارزیابی ریسک اعتباری..... ۸۳

۸۳..... ۱-۸ پیشینه داخلی

۸۵..... ۲-۸ پیشینه خارجی

فصل نهم: مطالعه موردی..... ۸۹

۸۹..... ۱-۹ روش پژوهش

۹۰..... ۲-۹ جامعه و نمونه آماری

۹۰..... ۳-۹ متغیرهای پژوهش

۹۲..... ۴-۹ الگوهای نظری اندازه گیری

۹۳..... ۵-۹ مدل رگرسیون لجستیک

فصل دهم: یافته‌ها ۹۹

۹۹-۱۰-۱ آمار توصیفی ۹۹

۱۰۰-۱۰-۲ معیارهای نیکویی و برازش در برآورد رگرسیون لجستیک ۱۰۰

۱۰۱-۱۰-۳ آزمون مدل رگرسیونی و تحلیل نتایج ۱۰۱

۱۰۲-۱۰-۴ آزمون و تحلیل نتیجه تحقیق ۱۰۲

۱۰۴-۱۰-۵ مدل نهایی پیشنهادی برای در نظر گرفتن عوامل موثر بر ریسک اعتباری ۱۰۴

فصل یازدهم: جمع بندی ۱۰۵

۱۰۵-۱۱-۱ نتیجه گیری ۱۰۵

۱۰۸-۱۱-۲ بحث و مقایسه با سایر پژوهش‌ها ۱۰۸

۱۱۲-۱۱-۳ پیشنهادها ۱۱۲

منابع ۱۱۷

۱۱۷ منابع فارسی

۱۱۹ منابع خارجی

پیش‌گفتار

وام‌های اعتباری سنگ بنای صنعت بانکداری را تشکیل می‌دهند. عملکرد بخش اعتباری در سودآوری، ثبات یک بانک را تضمین می‌کند. بنابراین، تاریخ مالی و پیشینه مالی مشتری عامل بسیار مهمی قبل از هرگونه تصمیم‌گیری‌های اعتباری و عامل کلیدی در کاهش ریسک اعتباری است (بخت و التر، ۲۰۱۲). ریسک اعتباری مهم‌ترین و بزرگترین چالش پیش روی مدیریت بانک‌هاست. در حقیقت، برآورد ریسک عامل اصلی است که به هرگونه تصمیم‌گیری‌های اعتباری و ناتوانی که تاثیر منفی بر مدیریت ریسک اعتباری دارد کمک می‌کند. علاوه بر این، ریسک یا خطر به هر دو تصمیمات مالی تائید شده و تائید نشده اثر می‌گذارد. وقتی مدیر اعتباری وام را تصویب کرد این خطر یا ریسک وجود دارد که ممکن است مشتری قادر به بازپرداخت تعهدات خود نباشد. در مقابل، وقتی وام رد شده است احتمال خطر رفتن یک مشتری بالقوه سودآور به سمت رقبا و خطر ابتلاء به هزینه فرصت وجود دارد. از اینرو، ارزیابی ریسک اعتباری قبل از هرگونه تصمیم اعطای اعتبار ضروری است. عوامل کلیدی تصمیم‌گیری اعتباری برای موفقیت تاکید دارند که زیان‌های زیاد موسسات مالی ناشی از تصمیمات اشتباه می‌باشد. ارزیابی ضعیف ریسک اعتباری می‌تواند باعث از دست دادن پول شود (گوادا، ۲۰۰۷). آگاهی از شاخص‌های کلیدی بانکداری که بر میزان سودآوری و ارزش سهام بانک‌ها در بازار بورس تاثیرگذار است، دارای اهمیت فراوان می‌باشد. از آنجایی که بانک‌ها به عنوان یک بنگاه واسطه‌گر مالی در جوامع مختلف در قالب نگه دارنده و توزیع کننده اعتبارات و نقدینگی عمل می‌کنند، میزان سودآوری و درآمد بانک‌ها همواره یکی از موضوعات مورد توجه کارشناسان و حتی عموم مردم بوده است و به دلیل آنکه کارکرد بهینه بانک‌ها تأثیر بسزایی بر رشد و توسعه اقتصادی کشور بر جای می‌گذارد، ایجاد شرایط و بسترهای لازم در جهت ارتقای کیفی و کمی عملکرد بانک‌ها در سایه فضای رقابتی سالم می‌تواند نقش قابل توجهی در دستیابی به اهداف آن‌ها داشته باشد (وو، ۲۰۰۹).

ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک اعتباری در میان ریسک‌هایی که بانک‌ها در حیطه وسیع عملکرد خود با آن روبرو هستند از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. کاهش و کنترل ریسک بعنوان یکی از عوامل موثر در بهبود فرآیند اعطای اعتبار و در نتیجه در عملکرد بانک‌ها و موسسات مالی مطرح است و نقش اساسی در تداوم ارائه تسهیلات و سودآوری و بقای بانک‌ها و موسسات مالی دارد. با مطالعه در حوزه مدیریت ریسک با تکنیک‌ها و روش‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری و کاهش و مدیریت ریسک است. که تکنیک مناسب در این زمینه، رگرسیون لجستیک می‌باشد. رگرسیون لجستیک، الگوریتم ژنتیک، برنامه نویسی ژنتیک، ماشین بردار پشتیبانی و برخی از مدل‌های هیبرید برای ارزیابی ریسک اعتباری با نتایج امیدوار کننده از نظر دقت و صحت عملکرد استفاده می‌شوند. در نتیجه ریسک پذیری اغلب بعنوان محرک اساسی برای رفتار مالی و سودآوری می‌باشد (بخت و الت، ۲۰۱۲).

روش به کار گرفته شده نه تنها بینشی را در عملکرد مدیران که به دنبال راهی برای بهبود عملکردشان هستند ایجاد می‌کند، بلکه برای سرمایه‌گذارانی که می‌خواهند سلامتی کنونی بانک را اندازه‌گیری کرده و منابع مالی خود را در سهام بانک‌ها سرمایه‌گذاری کنند، فراهم می‌کند (تیزفهم، ۱۳۸۹).

سودآوری و موفقیت یک نهاد مالی منوط به قدرت و قابلیت آن نهاد در ارزش‌گذاری و قیمت‌گذاری ریسک و به تبع آن پوشش دادن آن ریسک‌ها می‌باشد. ریسک‌های نهاد مالی بر روی هم تأثیر دارند، بررسی جداگانه ریسک‌های نهاد مالی به دلیل تأثیر آنها بر یکدیگر به دور از خرد سیستمی است. مدیران نهاد مالی باید کنش و واکنش‌های این ریسک‌ها بر همدیگر را در نظر داشته باشند. در این کتاب ریسک اعتباری در بین ۱۰ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برای مدت ۵ سال (طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۹) مورد ارزیابی قرار گرفت. با توجه به اینکه برای آزمون فرضیه‌ها از یک مدل رگرسیونی لجستیک استفاده شده است، در نتیجه ابتدا مدل رگرسیونی تحقیق مورد آزمون و کیفیت نتایج آن مورد تحلیل قرار می‌گیرد و سپس نتایج آن برای هر یک از فرضیه‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد و عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشخص خواهند شد. بررسی فرضیه‌ها با ضریب تعیین مک فادن برابر 0.402298 و مقدار آماره LR برابر $27/88517$ و مقدار احتمال آماره LR نیز برابر $0/0002$ می‌باشد و از آنجایی که مقدار احتمال آن کمتر از $0/05$ است معنی دار بودن مدل تأیید می‌شود. نتایج آزمون هاسمر-لمشو و نیز درصد

صحت پیش‌بینی برای مقدار ۱ و ۰ (متغیر وابسته) نسبتاً بالا است و نیز مقدار درصد صحت پیش‌بینی کلی نیز برابر ۸۴٪ است، لذا مطلوبیت مدل تأیید می‌شود. از طرفی، مقدار احتمال آماره هاسمر-لمشو و اندروز بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه فرض صفر پذیرفته می‌شود و قابلیت تبیین مطلوب مدل پذیرفته می‌شود.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: کلیات

فصل دوم: بورس اوراق بهادار

فصل سوم: بازارهای مالی

فصل چهارم: بازار سرمایه

فصل پنجم: بانک و بانکداری

فصل ششم: ریسک و انواع ریسک

فصل هفتم: مدیریت ریسک اعتباری

فصل هشتم: تحقیقات مربوط به ارزیابی ریسک اعتباری

فصل نهم: مطالعه موردی

فصل دهم: یافته‌ها

فصل یازدهم: جمع‌بندی

در پایان، بر خود لازم می‌دانم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب بنده را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

سیدمهدی رضائی زاد

پاییز ۱۴۰۰

Credit Risk Assessment of Banks in the Stock Exchange

By: Seyed Mahdi Rezaeizad

Ph.D. student in Financial Engineering

ریسک اعتباری مهمترین و بزرگترین چالش پیش روی مدیریت بانکها است. در حقیقت برآورد ریسک عامل اصلی است که به هرگونه تصمیم‌گیری‌های اعتباری و ناتوانی که تاثیر منفی بر مدیریت ریسک اعتباری دارد کمک می‌کند. ارزیابی ضعیف ریسک اعتباری می‌تواند باعث از دست دادن پول شود. او و همکاران در سال ۲۰۱۰ تاکید کردند که ارزیابی ریسک اعتباری پایه و اساس مدیریت ریسک اعتباری در بانکها می‌باشد و مبنایی برای تصمیم‌گیری را فراهم می‌کند. با توجه به اهمیت ریسک اعتباری تعدادی از مطالعات ابزارهای داده کاوی را در مدل‌های ارزیابی ریسک و افزایش صحت پیش‌بینی از مدل‌های موجود را توصیه کردند. علی‌رغم اهمیت ریسک اعتباری در فعالیتهای بانکی و مؤسسات مالی به نظر می‌رسد که حرکت منسجم و سازمان یافته‌ای برای ایجاد مدل‌های ریسک اعتباری در کشور صورت نگرفته است. برای مثال در بازارهای مالی کشور از یک سو، نبود شاخص‌های ریسک اعتباری رتبه بندی آنها به وضوح احساس می‌شود و از سوی دیگر در زمینه اعطای تسهیلات به مشتریان نیز روند منسجم و منظمی برای تعیین ریسک اعتباری و رتبه‌بندی آنها و تعیین سقف‌های اعتباری براساس شاخص‌های ریسک، ملاحظه نشده است. در این صورت برخورداری از یک مدل ریسک کارآمد، نه تنها تصمیم‌گیری در زمینه اعطای اعتبار و اخذ وثائق را تسهیل می‌کند بلکه باعث خواهد شد که سیستم بانکی و به دنبال آن کشور از الگوی کارآمدی در تخصیص سرمایه به بخش‌های مختلف اقتصادی برخوردار شود. ارتباط صحیح بین نظام های مالی و تولیدی در هر کشوری از مهم ترین عوامل رشد و توسعه اقتصادی محسوب خواهد شد. بانکها به عنوان بخش اصلی نظام مالی نقش اصلی را در تامین مالی، بخش‌های تولیدی تجاری و مصرفی و حتی دولتی به عهده خواهد داشت. در ایران نیز با توجه به ساختار اقتصادی کشور و به دلایلی هم چون عدم توسعه بازارهای سرمایه و سایر شبکه های غیر بانکی و قراردادی تامین مالی بخش‌های واقعی اقتصاد بر عهده شبکه بانکی کشور است.

